



EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus OKTOOBER 2024

Kui palju asju, mille eest tänulik olla!

Pärast pikka sooja ja päikeselist suve on saabunud sügis. Varsti on lõikustänupüha. See on väga vana tava – niikaua kui inimkond on tegelnud põlluharimisega, on inimesed ikka tänanud kõrgemaid jõude abi ja saagi eest. Kristlikus kirikus täname lõikustänupühal Jumalat meie töö õnnistamise ja lõikuse andide eest. Kui aga mõelda ja mõtestada laiemalt, õpetab see püha meile tänulikkust – oma elu, oma töö, kõige hea eest, mida võime kogeda ja n-ö salve panna.

Kutsun teid igal päeval, mitte ainult tänupühal või üldse pühadel, mõtlema selle üle, mille eest olla tänulik. Tänulik on võimalik olla ka pisikeste asjade ja hetkede eest (vahel on pisiasjad need kõige suuremad!). Meil siin on pea kohal sinine, tõesti, tihti ka hall taevas, kus ei lenda pommitavad, hävingut külvavad lennukid. Töö, mis toob leiva lauale ja teeb hingele head. Meil on lähedased, kallid inimesed, sõbrad, õpingukaaslased. Meil on vahel ka tüütud kaasteelised, kelle peale kipume pahandama. Tänu sellegi eest, et inimesed meie ümber on nii erinevad, mis annab võimaluse näha eri maailmu, arvamusi, suhtumisi. Meil on võimalus avaldada oma arvamust, võimalus vinguda ja tigetsedagi, end ka nii välja elada. Mind märgati ja keegi ulatas isetult abikäe. Meil on võimalus olla ka kurb, kui on selleks aeg. Meil on võimalus hingata ja olla. Meil on võimalus olla ristiinimene, tunda osadust ja Jumala ligiolu. Kui palju asju, mille eest tänulik olla!



Tiina Kütt

KOGUDUSE TEGEVUSKAVA OKTOOBRI 2024

- T, 1. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
- K, 2. okt** kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
- R, 4. okt** kl 9 hommikupalvus. Teenib õpetaja Mart Salumäe (Jaani kirik);
kl 13.30 teetund (Jaani saal).
- P, 6. okt** kl 11 jumalateenistus armulauaga. 20. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Usk ja uskmatust”. Teenivad õpetaja Mart Salumäe ja Kalle Jätsa, orelil Marge Kivi (toomkirik).
- T, 8. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
- K, 9. okt** kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
- R, 11. okt** kl 9 hommikupalvus. Teenib õpetaja Mart Salumäe (Jaani kirik).
- P, 13. okt** kl 11 lõikustänapüha ja koguduse tänapäeva muusikaline jumalateenistus armulauaga. 21. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Igapäevane leib”. Teenivad emeriitpiiskop Tiit Salumäe, õpetaja Mart Salumäe ja Teno Ilves, organist Lia Salumäe, laulab EELK Tallinna Kaarli koguduse naiskoor (toomkirik).
- T, 15. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
- K, 16. okt** kl 18 segakoori lauluproov (Jaani saal).
- R, 18. okt** kl 9 hommikupalvus. Teenib Siim Kallas (Jaani kirik).
- P, 20. okt** kl 11 jumalateenistus armulauaga. 22. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Usuvõitlus”. Teenivad emeriitpiiskop Tiit Salumäe ja Tiina Kütt, orelil Marge Kivi (toomkirik).
- T, 22. okt** kl 18.30 toomkoori lauluproov (Jaani saal).
- R, 25. okt** kl 9 hommikupalvus. Teenib emeriitpiiskop Tiit Salumäe (Jaani kirik).
- L, 26. okt** kl 16 „Piibel köögis”. Eelregistreerimine: Maria, 5358 3276. Piiblitunni peab õpetaja Urmas Nagel (Jaani saal);
kl 18 Taizé palvus. Teenivad vikaarõpetaja Kristel Engman ja õpetaja Urmas Nagel. Külla on oodata ka venda Taizést.
- P, 27. okt** kl 11 jumalateenistus armulauaga. 23. pühapäev pärast nelipüha. Teema: „Andke üksteisele andeks”. Teenivad vikaarõpetaja Kristel Engman ja Tiina Kütt, organist Lia Salumäe (toomkirik);
kl 13 jumalateenistus De la Gardie hooldekodus, teenib vikaarõpetaja Kristel Engman.
- K, 30. okt** kl 18.30 ühendkoori lauluproov (toomkirik).
- N, 31. okt** kl 11 Saare-Lääne piiskopkonna konvent/sinod (Jaani kirik);
kl 18 usupuhastuspüha jumalateenistus armulauaga. Teenivad piiskop Anti Toplaan, emeriitpiiskop Tiit Salumäe, EELK Lääne, Saare ja Pärnu praostkonna praostid, abipraostid ning vaimulikud. Kaasa teenivad koguduse koorid, organist Lia Salumäe (toomkirik).

KUU JUHTSALM JA PALVE

See ongi, millest Issand on rääkinud, öeldes: Oma lähedaste keskel ma ilmutan oma pühadust ja kogu rahva ees ma teen nähtavaks oma au. 3Ms 10,3

Et me nüüd oleme saanud õigeks usust, siis on meil rahu Jumalaga meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi. Rm 5,1

Issand, me teame, et meil endil ei ole kunagi mingit õigust Sinu ees, sageli ka mitte kaasinimeste ees. Õpeta meile tervet ja õiget usaldust Sinu vastu, mis usus väljenduse leiab. Siis saame rahu.
Aamen.

KUIDAS ELAD, EELK?

Johannese Sõnumite toimetuse aastate jooksul mitmel korral teinud lugejaküsitlusi, kus on ikka ja jälle märgitud, et lehes soovitakse lugeda ka kirikuvalitsuse tegemiste kohta. Sellest johtuvalt alustame siinses väljaandes uut rubriiki, milles küsitleme kirikuvalitsuse liikmeid nende vastutusalas olevate töövaldkondade kohta. Kuna kirik vaatab olevikus elades tulevikku, on esimesena sõna EELK laste- ja noortetöö assessoril Mattias Haameril.

„KOGUDUSES VÕIKS OLLA TEGEVUSI IGALE VANUSELE”

Kirikuvalitsuse noorima liikmena on Sinu vastutada EELK laste- ja noortetöö. Mis seisus on praegu kiriklik laste- ja noortetöö?

Ma usun, et laste- ja noortetöö kurvemat sorti seis EELKs ei ole kellelegi uudis. Kogudustelt saadud raportitest võime välja lugeda, et 2023. aastal tehti 43 koguduses 167st lastetöötunde kord kuus või sagedamini. Noortetöö kooskäimise statistika on omajagu kurvem – ainult 9 koguduses 167st on saadud kokku kord kuus või sagedamini.

Sellest tulenevalt saame öelda, et hetkeseis on ideaalsest kaugel, kus laste- ja noortetöö võiks olla igas koguduses ja tegevusi igale vanusele.

Positiivne on, et on kogudusi, kus tehakse laste- ja noortetööd. Järjepidevus on tähtis, ja isegi kui osalejate arvud on kukkunud või on olnud raske koroonaaeg, siis tulenemata nendest raskustest hoitakse uksi lahti ka lastele ja noortele, et neil oleks kuhugi liituda. See on minu meelest vägagi kiidu- ja märkimisväärne.

Millised on kirikuvalitsuse lähiaegade olulisemad plaanid laste- ja noortetöö valdkonnas?

Mul on hea meel, et meil on Laste- ja Noorsootöö Ühenduse (LNÜ) juhataja Triin Salmuga väga head suhted ja usaldus. Oleme rääkinud, et praegu on esmatähtis panna rõhku laste- ja noortetöötegitajatele. Seetõttu on meil kogumiskampaania 29. septembrist 31. oktoobrini, et leida rahastust neljale koolituspäevale aastal 2025. Olen kuulnud, et tihti küsitakse LNÜ käest, kas neil oleks anda üht noorteuhi. Sellist ladu kahjuks olemas ei ole, aga kui koguduse juurest leitakse üks inimene, kes oleks valmis kuidagi panustama, saab olla LNÜ toeks selle inimese väljakoolitamisel. Peangi seda hetkeoludes kõige vajalikumaks, mida kirikuvalitsuse poolt laste- ja noortetöö juures suunata – et oleks olemas tugistruktuur ka laste- ja noortetöötegitajatele, kuhu saaksid uued inimesed tulla, toetuda ning vanad olijad koguda jõudu ja inspiratsiooni.

Pisut etteruttavalt saan öelda, et tahame kutsuda rohkem noori ja noori täiskasvanuid kaasa rääkima üldkiriklikel teemadel. Seetõttu on plaanis hakata igal aastal korraldama sündmust, kuhu ootame igast EELK kogudusest üht noort delegaati, kellega koos arutada teemasid, mis meil

kirikus ringlevad või mis toimub. Selle sündmuse kontseptsiooni loomise ja planeerimisega läheb siiski veel aega, kuid kogudused võivad sellise pilguga hakata ringi vaatama ning otsima oma delegaati.

Mida saavad kogudused teha lastetöö elavdamiseks ja noorte kaasamiseks?

Järjepidevus on oluline. Kuigi see on mõnel hetkel vägagi raske, siis arvan, et parim asi, mida kogudused esmajärgus teha saaksid, on mitte lasta lastetööl või noortetööl täiesti kokku vajuda. Kuna ka töötajad on enamjaolt vabatahtlikud või teevad seda tööd väikese kompensatsiooni eest, on hea, kui kogudus neid toetaks emotsionaalselt ja palvega. Olen palju kuulnud noorteuhtidelt, et nad tunnevad ennast üksi olevat. Seda saaks koguduseliikmed ja -õpetaja väga hästi lahendada uurides, kuidas noorte- ja lastetöös läheb, kuidas lastel ja noortel läheb või kuidas selsamal juhul läheb. Väga hea oleks ka see, kui keegi külastaks neid tegevusi, mida tehakse. Usun, et selline käitumine juba iseenesest elavdaks neid tööloike.

Noored enamasti tõesti soovivad kaasamist. Selleks on jällegi palju võimalusi: kutsuda neid kaasa teenima pühapäeval teenistusel piibli lugemisega, muusikaga jm, paluda appi kiriku juures tehtavatele talgutele, valida neid nõukogusse. Olen kindel, et noor hindaks seda, kui teda kaasataks kogudusse. Kõlab naljakalt, aga ma mõtlen selle juures seda, et koguduse liikmed vestleksid temaga ja uuriks tema elu kohta ning ühtlasi räägiks oma elust.

Hea on osaleda ka suuremates laagrites, mis annab võimaluse lastel ja noortel kohtuda omavanuste kristlastega ning näha, et nad ei ole ainukesed.

Tahes-tahmata on laste- ja noortetöötajail vaja jagada oma kogemusi ning kuulda teiste omi, mistõttu ongi oluline juhtida ka neid ülekirikulistele sündmustele. Olgu need siis laagrid, koolitused või lihtsalt kohtumised.

Usutles Kristel Engman



Mattias Haamer endast

Olen 26aastane. Tulen kirikuõpetaja perest. Abielus Hetek Johanna Haameriga. Iga päev töötan kristlikus keskusel nimega Pastoraat, mis asub Tartus ning kus toimub palju üritusi, koolitusi ja tegevusi Jumala sõna jagamiseks. Selle aasta mais valiti mind ka EELK laste- ja noortetöö assessoriks. Mulle meeldib teha palju muusikat. Vahelduva eduga olen seda teinud ka tööna, kuid nüüd on muusikaline väljund enamjaolt koos oma abikaasaga kristlikel üritustel musitseerides.

JAANI KIRIK OLI SUVEL TEELISTELE AVATUD

„Teeliste kirikute” projekti eesmärk alates 2001. aastast on olnud, et nii kohalikud kui ka kaugemalt tulnud teelised üle Eesti leiaksid eest avatud pühakoja ka muul ajal peale pühapäevase jumalateenistuse. Siin saab teejuhiks olla kõigile, kes kirikusse sisse astuvad või lihtsalt ukse vahelt piiluvad. Olen julgustanud teelisi ikka sisse astuma, et saada osa pühakoja rahust, vaikusest, sajanditevanusest ajaloo, imetleda kiriku arhitektuuri ja kunstiväärtusi, palvetada ja panna küünal. Tunda Jumala ligiolu. Näitena toon Silvi Baradinskase märkmed ühest kirikuvalvest: „Vanem paar Saksamaalt loeb ajalugu, istuvad veidi. Ema kahe väikese lapsega paneb küünla, elatanud paar uurib ajalugu ja tahab suhelda, laulsid väga ilusasti üht koraali.”

Jaani kirikut on avatuna hoida saanud ainult tänu paljudele vabatahtlikele kirikuvalvuritele, kes on olnud valmis ohverdama oma aega ja ühtlasi jagama selgitusi kiriku küllastajatele. Kokku käis kirikuvalves 24 meie koguduse liiget. Tublimad koguni mitmeid kordi suve jooksul. Toon siinkohal ära kõigi kirikuvalvurite nimed: Aime Animägi, Anne Vooremaa, Endel Jets, Ene Talbonen, Gloria Strauss, Grete Strauss, Heli Tammik, Helju Elmik, Ingrid Laasi, Kaie Jaaniste, Kaire Klesment, Küllike Taavits, Lea Salumäe, Lehti Padu, Lia Salumäe, Liliija Kuusemäe, Madis Taavits, Maria Strauss, Matti Talbonen, Rebeka Strauss, Silvi Baradinskas, Tiia Laar, Tiit Salumäe.

Kirikuvalvurid tegid enamasti kõik ka märkmeid kiriku küllastajate kohta. Tegin nende märkmete põhjal pisut statistikat. Jaani kirikut külastas suve jooksul 2021 teelist. Mõni teeline jäi kindlasti kahe silma vahele ka. Nende hulgas oli ka palju lapsi. Külalisi oli Šveitsist, Soomest (Helsingist, Tampere), Rootsist, Saksamaalt (Dresdenist), Viinist, USAst, Hollandist, Poolast, Hiinast, Inglismaalt, Prantsusmaalt, Leedust, Lätist, Taanist. Eestist (Tallinnast, Pärnust, Tartust, Väandrast, Haapsalust, Noarootsist, Keilast, Lääne-Ristilt, Tapalt, Pranglilt, Türilt, Jõelähtmest, Avinurmest, Jõgevalt, Harjumaalt, Sakust, Rakverest, Viimsist, Narvast, Võsult, Raplast, Tartumaalt, Lähtse külast.

Üsna paljud külalised tegid ka sissekandeid meie külalisraamatusse, enamasti küll märkides lihtsalt oma nime ja küllastamise kuupäeva. Ent oli ka mitmeid pikemaid sissekandeid ja tänusõnu, millest toon siinkohal väikese valiku. Võõrkeelsed sissekanded esitan eesti keelde tõlgitult.

15.06 – Heade soovidega. Espoost Soomest

16.06 – Armas väike kirik! Jumala õnnistust soovides Maik, Evi, Eha, Tõnis, Margus ja Jaanika

14.07 – Tänan! Prantsusmaalt

19.07 – Aitäh! Imeline paik, kus rahu ja rõõmu tunda.

27.07 – Minu mälestused lapsepõlvest, kui olin 8–10aastane, siis käisin siin kirikus. Siis töötasid siin Juhan ja Minna Orumets. Mul õnnestus ka kella lüüa. Imeline mälestus sellest ajast. Liia Põld

1.08 – Tänan väga, et võisime tutvuda kiriku väärrika loo ja pühakoja endaga. Kaunis koda, orelimuusika ja vaimsus. Tänuelikud Margus ja Jane Suvi

3.08 – Olge hoitud, mu pere ja Eesti!

4.08 – Armas kirik. Jumal õnnistagu kõiki! Nick & Ngaive Liefting, Uus-Meremaa

Meie kahenädalase puhkuse lõpus külastame ilusat sadamalinna Haapsalut. Just leiab aset Valge Daami pidu. Eriti meeldis meile Jaani kirik. Tervitusi Wiesbadenist!

18.08 – Suur tänu huvitava ajalooülevaate eest! Jandra, Anneli ja Katrin

Anne Vooremaa

KOGUDUS TÄNAS JAANI KIRIKU LAHTIHOIDJAJD REISIGA SAAREMAALE

Haapsalu kogudus korraldas 28. septembril paarikümnele inimesele tänureisi Saaremaale. Tänu neile koguduseliikmeile oli Jaani kirik suvel teelistele avatud, kirikut külastas sel ajal 2000 teelist.

Pika reisiräeva sisse mahtus seitse kirikut: Pöide ja Valjala, Kuressaare Laurentiuse ja õigeuskirik, Kihelkonna, Mustjala ja Kaarma. Saaremaa kirikud ja ristimiskivid on suured või kohe väga suured. Haapsalu õpetaja Mart Salumäe sõnul on kirikud ehitatud peamiselt Maarjamaad külastavaile palverändureile. Kohalikku rahvast pole saarel kunagi nii palju olnud, et kirikud täis saaksid.



Pöide kirik ja raidfiguur võlviroide taldmikul. Fotod: Heino Kahem ja Mart Salumäe

Pöide läheb südamesse

Esimene peatus oli Pöide Maarja kirikus. 13. sajandist pärit kirik on Eesti üks vanemaid ja maakirikuist suurim. Kindluskirik: toekad müürid, kõrgel kitsad aknad.

Kiriku uks on lahti. Kirikusse mahuks tuhatkond inimest, aga praegu on kogudusel vaid mõnikümmend liiget. Neile on pandud kolm toolirida. Ent seina ääres on parema aja ootel pikad kirikupingid. Suur ja uhke orel ukse kõrval tahab mängukorda seadmist. Väike harmoonium kõlab Lia ja Lea Salumäe käe all päris uhkelt. „Vanasti oli selline pill paljudes taludes,” nendib Lia.

Pikihoone näeb välja nagu pooleli jäänud ehitusplats, aga vitraažaknad säravad kirkalt ja altaril on vaasis värsked sügisastrid. Mart Salumäe jätab altarile piiskopivapiga küünla.

Pöide kirik oli aastaid vandaalide meelevaldas, meenutab Salumäe, kellele Saaremaa kirikute eluolu on tuttav ajast, mil ta ise seal teenis. 1939 põletanud pastoraati paigutatud okupatsiooniväed ühe talvega ahjudes ära kõik, mis põles. Kiriku pingid, altar, kantsel, orel jms. 6. augustil 1940 lõi välg kirikutorni, tornikiiver hävis, katus sai kannatada. Kirik jäi aastakümneiks laokile.

Lauluga „Mu süda, ärka üles” lahkume Pöidest. Kirik on kunstiajaloolaste Villem Raami ja Juhan Kilumetsa erilised lemmikud. Pöidesse jäi maha ka killuke minu südamest.



Valjala kirik ja ristimiskivi. Fotod: Heino Kahem

Valjala saladused

Valjala Martini kiriku trepil seisab kirikuõpetaja Hannes Nelis ja tervitab igaüht kättpidi. Heatujuline õpetaja arvab, et esmalt võiks ühe laulu laulda. Jagab lauluraamatud välja, organist paneb pilli hüüdma ja siis kõlab nii vägev laul, justkui oleks kirik pilgeni täis.

„Kohe näha, et laulev kogudus,“ kiidab õpetaja Nelis külalisi. Ka õpetajal endal on hea lauluhääl (nagu Haapsalu õpetajalgi). Dolores Hoffmanni vitraažid säravad õpetajaga võidu. Päikegi on korraks välja tulnud.

Valjala on vanim siiani säilinud kivist kirik Eestis, kirikut – väikest kabelit – hakati ehitama 1227. Valjala maalinn oli viimane paganlik kants Eesti aladel. Ülisuurt ristimiskivi peetakse Baltimaade unikaalseimaks raidkiviks. Kivi autoriks arvatakse Riia toomkiriku kiviraidurit. Haapsalu toomile mõeldud kivi sattumine Valjalasse on saladus siiani. Iidse kiriku ajaloos on muidki saladusi. Näiteks miks on inimesi maetud kiriku äärde nii, et pea on kirikus ja jalad väljas.

Valjala kirikus on teeninud Toomas Paul ja Jaan Tammsalu.



Meie teelised Kuressaare Laurentiuse kirikus koos piiskop Antiga. Foto: Mart Salumäe

Kuressaares

Kuressaare Laurentiuse kirik meenutab seest Tartu ülikooli aulat: rõdud ja valged sambad on tõesti sarnased. Praegune kirik võeti kasutusele 1836, aga ajalugu on kirikul üle 500 aasta. Kirik on olnud eri paigus, teda on maha põletanud rootslased ja venelased, siis süütas kiriku pikne.

Kirik on õdus ja helge. Piiskop Anti Toplaan juhib tähelepanu, et hallid laigud aknaklaasidel pole mitte mustus – klaasidel on kullakiht, mis valgusega eriliselt särava lööb.

Käärkambris seisab nurgas kogukas tsaariaegne rahakapp. See oli 30 aastat lukus, võti kadunud ja keegi ei osanud seda avada. Lõpuks leiti võtmed, aga ust ei saadud ikkagi lahti. Juhan Kilumets olevat öelnud, et tal on üks tuttav, kes kapi lahti teeks, aga mees on parajasti vangimajas. Kui üks kuidagimoodi lahti saadi, leiti sealt paarikümnekilone Lutheri Piibel, kassalaekaid, tsaari- ja nõukogudeaegseid võlakirju.



Kuressaare Püha Nikolai kirikus võttis meid vastu maatuška Mare. Fotod: Heino Kahem

Kuressaare Püha Nikolai kogudus kuulub Konstantinoopolile alluva Eesti apostlik-õigeusu kiriku alla. Kirikus toimetavad kaks Haapsaluga seotud inimest: preester Paulus, kodanikunimega Paavo Paul Pihlak, ja tema abikaasa, Pereraadio toimetaja Mare Pihlak, keda kogudus maatuškaks kutsub.

Et preester oli matusetalitusel, tutvustab kirikut ja õigeusku Mare Pihlak. Nikolai kiriku algus ulatub Põhjasõja-järgsesse aega. Õigeusk on Pihlaku sõnul liikunud vaesemaid piirkondi mööda. Mulgimaalt läks ta igatahes mööda. Et usuvahetuseks tuli luba saada, mindi Muhust jm jalgsi Kuressaarde või Riiga loa järele. Ühe aasta jooksul ehitati Saare- ja Muhumaale 10 õigeusu kirikut!

Kiriku seinal on kogu nõukogude aja seal seisnud suur paekivist tahvel I maailmasõjas ja Vabadussõjas langenud koguduseliikmete nimedega.

Kihelkonnal on kõik võimalik

Kihelkonna Mihkli kirik on uhkelt lubivalge, suuruselt nagu Haapsalu toomkirik või suuremgi. Pikad plekist vihmaveetorud kiiskavad verivärskust. Ka seest on kirik justkui eile remondist tulnud: vetikate rohelist näeb vaid portaalil kellatorni ja kirikuhoone vahel. Dolores Hoffmanni vitraažid. Altarimaal 1591 otse puu peale maalitud. Altaritiibadel saksa- ja ladinakeelsed armulaua seadmise sõnad. Väike orv altari kõrval veenõu jaoks, et õpetaja saaks enne altarisse minekut käed pesta.



Kellakoda ja Kihelkonna Mihkli kirik. Fotod: Heino Kahem

Kirik on ehitatud 13. sajandil, kantsel 1604, Eesti vanim orel 1805. Suur mälestustahvel on õpetajale, kes oli vaid 40 aastat vana, kui suri 1785 kantslis jutlustades.

Kogudusel on 300 liiget. Kihelkonnalt on pärit Peeter Süda, Peterburi haridusega helilooja ja organist. Ooperilaulja Ain Angeri kodukirik.

Rene Reinsoo on Kihelkonna pastor teist põlve, ametis 2001. aastast. Tänavu aprillist on ta ka Saarte praostkonna praost. Kiriku silmapaistvalt hea seisukord saab selgemaks, kui uurida koguduse elu infotahvlit. Pildid ja pikk loetelu räägivad remonditöödest aastail 2001–2023: kivi katuse remont (3 a), altariruumi sisetööd, seinad kuivaks, pikihoone sisetööd (8 a), kellatorni remont, välisvalgustus, oreli restaureerimine, katuse toestamine, tornitööd, tornikuke kuldamine, vaskpleki paigaldus, soklitöö, vihmaveetorud, kiriku valgendamine.

Küsimise peale, kuidas see kõik võimalik on, kehitab pastor õlgu ja kohmab: eks ole projekte kirjutatud ja raha taotletud. PRIA, Leader jt.



Mustjala Anna kirik ja Kaarma Peeter Pauli kirik. Fotod: Heino Kahem

Mustjala ja Kaarma kaudu koju

Mustjala ja Kaarma kirikuga jääb tutvus põgusaks. Mustjalas algab peagi Estonia hukkuuile pühendatud mälestuskontsert.

Mart Salumäe räägib, et Kaarma kirik ja Kaarma maalinn asuvad teine teisel pool teed. Lugu tulest ja mõõgast muutub kahtlaseks, kui kiriku ehitajad jäävad maarahvast vibunoole

laskeulatusse. Aga mingi paha lugu Kaarmaga siiski oli, sest pärimuse järgi see, mille Tõll päeval ehtas, öösel ära lõhuti. Vanapagana kuri käsi olnud mängus.

Et Saaremaal kipub olema palju asju kas kõige suuremad või kõige vanemad, siis olgu lõpetuseks öeldud, et pikk madal sammaldunud rookatusena maja Kaarma kiriku kõrval olevat Saaremaa vanim kivimaja.

Lehte Ilves

„PIIBEL KÖÖGIS” ALUSTAS KÜMNENDAT HOOAEGA



Piiblitunnis. Foto: Kristel Engman

Õpetaja Mart Salumäe avas „Piibel köögis” kümnenda hooaja 14. septembril vestetega kristluse mõjust toidukultuurile. Köögis valmisid kartulid rikkaliku rohelise ürdi-külmkoorekastmega.

Õpetaja Mart Salumäe meenutas, et sool on toonud paljudele rahvastele jõukuse ja mõjutanud toidukultuuri. Sama võib öelda kartuli kohta, mis on aidanud üle elada ränkkraskeid aegu. Vähem teatakse, et kui 18. sajandi teises pooles sai alguse kartuli suurem levik meie maal, kuulas maarahvas meelsasti ka jutluses nõuandeid kartulikasvatuse kohta. Euroopa toidukultuuri edenemisel on olnud väga oluline roll kloostritel ning kirikukalendril.

Järgmine „Piibel köögis” kokkusaamine on 26. oktoobril kell 16 Jaani saalis. Piiblitunni peab Tallinna Jaani koguduse abiõpetaja Urmas Nagel. Sel hooajal on meie juhttemaks söömaajad Piiblis.

Kristel Engman

Kartulid rohelise kastmega

Jagub neljale sööjale

2 kg kartuleid

6 muna

600 g värskaid ürte (harakputk, estragon, karulauk, petersell vm)

750 g kohupiimapastat

200 ml hapukoort

250 ml jogurtit

1 sidruni mahl

3 šalottsibulat

pipart, suhkrut, soola

Pese kartulid ja keeda koos koorega pehmeks. Samal ajal keeda munad kõvaks, jahuta külma veega, koori ja haki peeneks. Puhasta, pese, kuivata ja haki peeneks ürdid. Sega kohupiimapasta, hapukoor, jogurt ja sidrunimahl ühtlaseks. Maitsesta soola, pipra ja suhkruga. Koori ja haki peeneks šalottsibulad ning lisa need koos ürtide ja hakitud munaga kohupiimasegule. Vajadusel lisa veel soola ja pipart.

Kalla kartulivesi ära, jahuta külma veega, koori ja aseta kartulid kaussi. Serveeri.

Allikas: Das Kloster Kochbuch



Ilu kõlbab patta panna küll. Foto: Kristel Engman

„PIIBEL KÖÖGIS” KOKARAAMAT OOTAB HOOANDJAJD

„Piibel köögis” toimekond ja meie professionaalsed abilised on möödunud aasta lõpust saadik teinud pühendunult tööd selle nimel, et sügisel võiks valmis saada kokaraamat, mis ühendab Pühakirja ja kokakunsti ning on eriline maitserännak piibli maailmast tänasesse Haapsallu.

Alates augusti keskpaigast on soovijad saanud anda sellesse oma panuse ka ühisrahastusplatvormi Hooandja keskkonnas, kus annetajaid premeeritakse toredate tänukingitustega:

<https://www.hooandja.ee/projekt/piibel-koogis>

Kui platvormi kasutada ei soovi, siis on endiselt võimalik kanda oma toetus ka otse koguduse arvelduskontole EE037700771009920397 (LHV), EELK Haapsalu Püha Johannese Kogudus. Sihtotstarbelistelt nimelistelt annetustelt arvestatakse tulumaksusoodustust samuti nagu liikmeannetustelt.

Raamat saab ilmuda üksnes siis, kui vajalik summa on koos, ja seetõttu on igal annetusel väga suur tähtsus.

Suur tänu kõigile, kes on kokaraamatu projekti juba toetanud! Aitäh, et aitad meie unistusel teoks saada!

Maria Strauss

SAAME TUTTAVAKS – OLGA SALIN: „Jumal on mind hoidnud.”



Olga Saliin Foto: perekonna kogust

Eile, 30. septembril tähistas oma 91. sünnipäeva meie kauaaegne koguduseliige Olga Salin. Mulla tänava kortermajas vaikset elu elavale vanaprouale on abiks ja toeks poeg Mati. Ühel septembrikuu pärastlõunal külastasid staažikat koguduseliiget emeriitpiiskop Tiit Salumäe ja abikaasa Lia Salumäe, et jagada kodust armulauda ja õnnitleda prouat juba ette tähelepanuväärse sünnipäeva puhul. Sain ka võimaluse Olga Salini jutu järgi üht-teist kirja panna, et jagada seda Johannese Sõnumite lugejatele.

Olga Salin sündis 30. septembril 1933 ja veetis esimesed 13 eluaastat Venemaal Leningradi oblastis. Seal elasid, tutvusid ja abiellusid Olga vanemad: isa oli pärit Tartu kandist ja ema Riia lähedalt. „Mu ema kasvatas meid kolmekesi, kuni isa sõjast tuli. Pärast sõda sai isa loa pere Eestisse tuua. 1946 tulime elama Kiltsi, kus vanaema ja tädi juba ees ootasid,” jutustab Olga. Olga isa oli luterlane ja läks Ridala koguduse liikmeks. Üks väga erilisi lapsepõlvemäletusi on Olgal, kui ta esimest korda isa käekõrval Ridala kirikusse astus ja orelimängu kuulis. „Ma mõtlesin, et kust see muusika küll tuleb,” meenutab Olga heldinult, „arvasin, et see peab tulema taevast, sest see on nii ilus.”

Olga leeriõnnistamine 1952 Haapsalu Jaani kirikus jäi õpetaja Erik Hiisjärve teenimisaega. See eriline päev on Olgal väga hästi meeles. Leerilapsi oli 16. Aastal 2002 oli kuldleeripüha kordi tagasihoidlikum. Koos Olgaga oli kohapeal kolm kuldleerilast.

Oma elu jooksul on naine mitu korda Jumalat unes näinud või tema häält kuulnud. Kord surnuaial käies kuulis ta Jumala ütlevat: „Veel ei ole sinu aeg.”

Homniku- ja õhtupalved kuuluvad vanaproua elurütmi juurde. „Kui ma palvetan, on nii hea uinuda,” kinnitab ta ja lisab: „Homnikul teen ka palve – kõigepealt Meie Isa palve, siis tänapalve ja seejärel palun uuele päevale õnnistust.” Päevad mööduvad enamasti koduseinte vahel: poeg Mati pakub hommikusööki, siis vaatab Olga telekat, kuni poeg käib poes ja jalutamas, teeb toimetusi ja valmistab lõuna. Pärastlõunal vaadakse koos telekat, loetakse uudiseid. Vahepeal on vaja rohtusid võtta ja muid protseduure teha.

„Jaani kirik on minu elu,” ütleb Olga heldinult ja meenutab, et kirikus käies istus ta alati kolmandas reas. Nüüd ei ole ta enam ammu pühakotta saanud. „Tegelikult tahaks väga minna, aga ei ole jõudu ja jalad ei kannu,” tunnistab proua.

Kodust armulauda on Olga kirikuõpetajalt aeg-ajalt ikka palunud. „Pärast armulauda on südamel kergem ja pühalik rahu on sees,” nendib staažikas koguduseliige.

Ka sellel septembripäeval, kui Olga Salini juures külas olime, pühitses emeritpiiskop Tiit Salumäe armulauda. Poeg Mati süütas selleks puhuks elutoa laual pidulikuma küünla ja ruttas kööki kohvilauda katma.

Olga on Jumalale oma elu eest väga tänulik. Ta on üles kasvatanud kaks poega, kellest üks on juba maisest elust lahkunud. Tal on kuus lapselast, seitse lapselapselast ja neljas põlvgi kasvamas. „Mul olid head ja haritud vanemad,” meenutab ta tänutundega ja lisab: „Olen tänulik, et mu lapsed on korralikud, et nad on koolid lõpetanud ja et nad mind hoiavad. Mati aitab ja hooldab mind. Olen tänulik, et mul on usk. Jumal on mind hoidnud. Usun Temasse nii kaua, kui mulle on päevi antud. Jumal oli, on ja jääb – see teadmine aitab mind väga.”

Maria Strauss

ÜLESKUTSE TOETADA KOGUDUSEMAJA REMONTI

Kestab sihtotstarbeliste annetuste kogumine KOGUDUSEMAJA (Kooli 6, Haapsalu) ruumide renoveerimiseks, et kogudus saaks selles ajaloolises hoones kasutusele võtta ka need ruumid, mis veel ootavad põhjalikku remonti ja korrastamist. Mai alguseks õnnestus laenu abil renoveerida õpetaja ametikorteriks kahetoaline pind. Laenukohustus on 15 000 eurot, mille tagasimaksmiseks ootame lahkete annetajate abi.

Kogudus on eelmiste aastate jooksul hoone korrastamiseks palju teinud, kuid renoveerimistöode jätkamiseks otsime endiselt võimalusi. Majal on uus katus, taastatud on hoone ajalooline välisilme ja kasutuskõlblikuks on remonditud koguduse kantselei ruumid.

Sihtotstarbelistelt nimelistelt annetustelt arvestatakse tulumaksusoodustust sama moodi nagu liikmeannetustelt.

Pangakontod: EELK Haapsalu Püha Johannese kogudus, EE811010602003965006 (SEB), EE442200001120274032 (Swedbank). Selgitus: kogudusemaja.

KEVADISEKS LEERIPÜHAKS VALMISTUMINE ALGAB NOVEMBRIS

Sügisest kevadeni kestva leerikursuse jooksul tutvutakse leeritundides piibli, kiriku õpetuse ja -ajalooga, kristliku eetika, teiste religioonide ning meie koguduse eluga. Kursus lõpeb leeripüha ehk konfirmatsiooniga.

Leerikooli lõpetanu saab koguduse täieõiguslikuks liikmeks. Leeritatu võib osaleda armulaul, saada ristivanemaks, lasta abielu laulatada ja kandideerida koguduse juhtorganitesse. Leerikoolis osalemine on hea võimalus arutleda elu ja igavikuliste küsimuste üle. Tunde viivad läbi koguduse vaimulikud ja teised kaastöölised.

Esimene kokkusaamine on pühapäeval, 3. novembril kell 10 toomkiriku käärkambris. Esimesel kokkusaamisel lepime kokku leeritundide ajakava ning tutvume õppematerjaliga. Leeripüha on pühapäeval, 8. juunil 2025.

Leerikursuse tasu on 50 eurot ja seda saab tasuda osade kaupa.

Täpsem teave ja registreerimine: haapsalu@eelk.ee, koguduse õpetaja Mart Salumäe 5346 7922.

KUULAMISSOOVITUS

Tänavu möödub reformatsiooni jõudmisest Maarjamaale 500 aastat. 31. oktoober on reformatsiooni aastapäev ning soovitan kuulamiseks sarjast „Eesti lugu” saateid, kus räägitakse luterliku reformatsiooni ajastust Eesti ja Liivimaa aladel. Kahes esimeses saates annab Tallinna Ülikooli õppejõud ajaloodoktor Juhan Kreem hea ülevaate reformatsiooni sündmustest Saksamaal ja Liivimaal ning kahes järgmises räägib EELK Usuteaduse Instituudi ja Helsingi Ülikooli õppejõud Riho Saart Augsburgi usutunnistusest.

<https://vikerraadio.err.ee/788292/eesti-lugu-reformatsioon>

<https://vikerraadio.err.ee/788293/eesti-lugu-reformatsioon-liivimaal>

<https://vikerraadio.err.ee/788081/eesti-lugu-augsburgi-usutunnistus-1>

<https://vikerraadio.err.ee/788082/eesti-lugu-augsburgi-usutunnistus-2>

Head kuulamist!

Mart Salumäe

NATUKE NALJA

Raamatust „Naera ribadeks”, koostanud Ivar Kallion, Tammerraamat 2007

Jac tuleb kirikust ja kuulutab naisele:

„Kas tead, Jumal on haigeks jäänud!”

„Mis sa räägid?” imestab naine.

„Jah, täitsa tõsilugu. Õpetaja ise kuulutas kantslist, et meie doktor Peterson on Jumala juurde kutsutud.”

FOTOMEENUTUSI SEPTEMBRIKUUST

13. septembril laulsid Haapsalu toomkirikus Dalarö kirikukoori ja Haapsalu toomkoor.



Kooride ühispilt toomkiriku altari ees. Esireas vasakult 6. ja 7. dirigendid Lia Salumäe ja Sirje Kaasik. Teises reas paremalt esimene Dalarö kirikukoori dirigent Annika Kabel. Foto: Heino Kahem

21. septembril meenutasime 1944. a kodumaalt põgenenuid ja mälestasime neid, kes vabaduse randa ei jõudnudki.



Emeriitpiiskop Tiit Salumäe pühitses Pärnusse püstitatud suurpõgenemise mälestusmärgi. Foto:Tiit Salumäe erakogu



Rannarootsi muuseumi ees asuva kivilaeva juures pidas mälestustalituse õpetaja Mart Salumäe. Foto: Lydia Kalda

SÜNNIPÄEVAD OKTOOBRI 2024

2. oktoober	Koit Latik	78
3. oktoober	Ingrid Arro	60
	Kristel Saal-Engman	
	Angela Kõiv	40
4. oktoober	Kaie Jaaniste	
5. oktoober	Lilli Holmberg	
	Harriet Lämmergas	
	Martin Evert	
7. oktoober	Helju Elmik	75
	Krisbert Kaareste	
	Helve Undo	71
10. oktoober	Kädi Jõgi	
11. oktoober	Lehti Padu	
	Mark Pavlovski	35
13. oktoober	Henry Madi	
	Claudia Parbus	
14. oktoober	Sirje Viiret	78
	Marko Olenko	45
	Kairi Jets 40	
16. oktoober	Ingrid Laasi	
	Marie Helene Vichterpal	
17. oktoober	Endel Jets	77
	Mary-Liis Kaabel	
	Saara Mikli	
18. oktoober	Anu Meitern	60
19. oktoober	Uku Emil Engman	
20. oktoober	Jaanika Kallas	
23. oktoober	Õie Treve	85
	Malle Allmere	84
	Tiina Brock	
	Rebeka Strauss	20
24. oktoober	Sädely Saar	
	Gregor Särel	
	Greete Viita	
26. oktoober	Britta Sool	
29. oktoober	Lia Salumäe	
	Ronald Benni Vunk	
30. oktoober	Hugo Vihmann	
	Rihanna Möll	10

PALJU ÕNNE JA ROHKET ÕNNISTUST SÜNNIPÄEVALASTELE!

EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNESE KOGUDUS

Kantselei 473 7166, Kooli 6, 90501 Haapsalu
Õpetaja 5346 7922
E-post haapsalu@eelk.ee
Koduleht haapsalu.eelk.ee
Facebook facebook.com/Haapsalukirik
Pangakonto EE811010602003965006 (SEB), EE442200001120274032 (Swedbank),
EELK HAAPSALU PÜHA JOHANNESE KOGUDUS
Registrikood 80210533

Koguduse kantselei avatud kolmapäeval ja reedel kell 10–14.

Kohtumine koguduse õpetajaga palume varem kokku leppida.

Koguduse infokirja Johannese Sõnumid järjekordse numbri ilmumise teade ja vastav link koguduse koduleheküljele saadetakse soovijaile e-postiga. Palume teie abi, et infokirja saaksid võimalikult paljud huvilised. Teatage soovijate e-posti aadressid koguduse kantseleisse. Ootame lugejate kaastöid, küsimusi ja ettepanekuid, millest Johannese Sõnumites lugeda soovitakse.

Toomkirik on avatud pühapäeviti kell 10–12.30. Piiskopilinnuse muuseumi kaudu saab kirikut külastada K–P kell 10–18. Koguduse külalistele on toomkirik ja Jaani kirik avatud ettetellimisel.

Piiskopilinnuses toimuvate ürituste kohta vt lähemalt linnus.salm.ee/sundmuste-kalender/.

EELK tegemistest saab lugeda e-kirik.eelk.ee, eelk.ee ja www.eestikirik.ee.

TOIMETUS

Mart Salumäe	mart.salumae@eelk.ee , 5346 7922
Tiit Salumäe	tsalumae@yahoo.com
Kristel Engman	engmankristel@gmail.com
Lia Salumäe	salumae.lia@gmail.com
Maria Strauss	mariastrauss@gmx.de
Andra Kirna	andra@kirna.eu
Sirje Jätsa	sirjejatsa2@gmail.com
Teno Ilves	teno.ilves@gmail.com
Anne Vooremaa	annevooremaa933@gmail.com
Heli Tammik	vanakaru11@gmail.com

Koguduse häälekandja ilmub alates septembrist 2008.



Issand, Sina tead, et kõik me soovime maa peale rahu!